

JACEK NAPIERAŁA

ODPOWIEDZIALNOŚĆ DŁUŻNIKA WEDŁUG KONWENCJI WIEDEŃSKIEJ O UMOWACH MIĘDZYNARODOWEJ SPRZEDAŻY TOWARÓW

1. UWAGA WSTĘPNA

1 czerwca 1996 r. weszła w życie w stosunku do Polski¹ Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów ("Konwencja wiedeńska") stanowiąca załącznik do "Aktu końcowego konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie umów międzynarodowej sprzedaży towarów" z 11 kwietnia 1980 r.² W konwencji wiedeńskiej uregulowana została między innymi problematyka przesłanek i zakresu odpowiedzialności kontraktowej dłużnika (eksportera, bądź importera)³.

2. KONWENCJA A PRAWO KRAJOWE

Postanowienia konwencji są względnie obowiązujące. Strony kontraktu mogą więc wyłączyć stosowanie konwencji, bądź uchylić poszczególne jej postanowienia (art. 6)⁴.

W y ł ą c z e n i e zastosowania konwencji może przybrać postać materialno-prawnego wskazania, bądź kolizyjno-prawnego wyboru innego prawa. W pierwszym wypadku postanowienia wskazanego prawa – podobnie jak przy odwołaniu się do postanowień o innym charakterze (np. Zasad UNIDROIT) – stają się z mocy klauzuli umownej składnikiem umowy. Natomiast wybór prawa pełni rolę subiektywnego łącznika normy kolizyjnej prawa prywatnego międzynarodowego⁵.

¹ Oświadczenie rządowe z dnia 25 października 1996 r. w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Konwencji Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów, sporządzonej w Wiedniu dnia 11 kwietnia 1980 r. (Dz. U. Nr 45 z 1997 r., poz. 287).

² Tekst konwencji w języku angielskim wraz z przekładem na język polski został opublikowany w Dz. U. z 1997 r. Nr 45, poz. 286.

³ J. Napierała, *Odpowiedzialność eksportera i importera za naruszenie umowy międzynarodowej sprzedaży towarów*, Warszawa 1998. Niniejsze opracowanie stanowi wyciąg głównych tez tej pracy.

⁴ Por. J. Rąjski, *Swoboda umów w ujęciu przepisów konwencji wiedeńskiej o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów*, w: *Studia z Prawa Prywatnego, Księga Pamiątkowa ku Czci Prof. B. Lewaszkiewicz-Petrykowskiej*, Łódź 1997, s. 263 - 277.

⁵ M. Pazdan, *Materialnoprawne wskazanie a kolizyjnoprawny wybór prawa*, "Problemy Prawne Handlu Zagranicznego", T. 18, Katowice 1995, s. 106 - 107 i przytaczana tam literatura przedmiotu. Na temat "częściowego" kolizyjnoprawnego wyboru prawa ("obejmującego kwestie w umowie nie rozstrzygnięte, przy pozostawieniu kwestii w umowie rozstrzygniętych właściwości prawa wynikającej z norm kolizyjnych posługujących się łącznikami obiektywnymi". M. Pazdan, tamże, s. 114 - 115). Por. również W. Popiołek, *W sprawie ograniczeń kolizyjnoprawnego wyboru prawa w polskiej ustawie o prawie prywatnym międzynarodowym*, w: *Rozprawy z polskiego i europejskiego prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ofiarowana Prof. J. Skąpskiemu*, Kraków 1994, s. 339 - 341 i przytaczana tam literatura.

U c h y l e n i a postanowień mogą strony dokonać: **a)** poprzez wyraźne wskazanie przepisów (instytucji) konwencji, które nie mają być stosowane (np. wyłączenie przepisów konwencji o “zgodności towarów i roszczeniach osób trzecich” – art. 35 i n. lub wyłączenie art. 79); **b)** poprzez odmienne uregulowanie określonych zagadnień (np. wskazanie okoliczności uwalniających dłużnika od odpowiedzialności innych niż to wynika z art. 79 i 80 konwencji lub ustalenie odmiennych reguł odpowiedzialności za wady towaru⁶); **c)** poprzez wskazanie postanowień innego prawa (np. klauzula, zgodnie z którą w kwestiach dotyczących wad towaru, bądź uwolnienia odpowiedzialności znajdzie zastosowanie polski k.c.).

Należy jednak podkreślić, że nie dojdzie do wyłączenia konwencji w wypadku wyboru przez strony kontraktu prawa państwa konwencyjnego. Przeciwnie, w takiej sytuacji konwencja znajdzie zastosowanie jako (wewnętrzne) prawo tego państwa. Jeżeli więc strony chcą poddać się konkretnym regułom określonego prawa powinny wyraźnie w umowie to postanowić. Mogą tego dokonać pozytywnie (np. w ten sposób, że w sprawach, które w kontrakcie nie są uregulowane znajdzie zastosowanie polski, niemiecki lub inny kodeks cywilny) lub poprzez wskazanie określonego prawa z równoczesnym wyraźnym wyłączeniem obowiązywania konwencji.

W niektórych sytuacjach – mimo, że strony nie wyłącza konwencji lub nie uchyla jej poszczególnych postanowień – prawo krajowe znajdzie zastosowanie na podstawie norm właściwego prawa prywatnego międzynarodowego. Prawo to wyznacza treść stosunku zobowiązaniowego w następujących sprawach:

P o p i e r w s z e – nie objętych przedmiotem regulacji konwencji. Są to tzw. luki zewnętrzne (“*externe Lücken*”, lub (“*praeter legem*”), które “wypełniane” są prawem krajowym **b e z p o ś r e d n i o**⁷, a więc bez potrzeby potwierdzenia braku ogólnych zasad konwencji.

P o d r u g i e – w sprawach, które należą do materii konwencji, ale nie są w niej “wyraźnie rozstrzygnięte”. Są to tzw. luki wewnętrzne (“*interne Lücken*”, luki “*intra legem*”). Wypełnia się je w pierwszym rzędzie odwołując się do ogólnych zasad, na których opiera się konwencja. Prawo krajowe może natomiast znaleźć zastosowanie dopiero “w braku takich zasad” (art. 7 ust. 2), a więc **s u b s y d i a r n i e**.

⁶ Tak np. strony mogą wyłączyć stosowanie art. 79 i 80 konwencji wybierając lub wskazując inne rozwiązanie konkretnego prawa krajowego, bądź też uzgadniając klauzulę o zwolnieniach w inny sposób niż to wynika z konwencji. Odmienność może dotyczyć przesłanek zwolnienia lub jego zakresu. Strony mogą więc postanowić, że dłużnik uwolni się od odpowiedzialności tylko wówczas, gdy przyczyną naruszenia zobowiązania będzie określone zdarzenie (np. siła wyższa), bądź, że przesłanką odpowiedzialności dłużnika jest jego wina. A. Frense, *Grenzen der formularmäßigen Freizeichnung im Einheitlichen Kaufrecht*, Heidelberg 1992, s. 87). Mogą również ustalić że dłużnik uwolni się **n i e t y l k o** (a więc inaczej niż w konwencji) od odpowiedzialności odszkodowawczej. Modyfikacją postanowień konwencji regulujących “*exemptions*” będzie również klauzula, na mocy której, w określonej sytuacji, strony powinny “dopasować” treść dotychczasowego stosunku zobowiązaniowego (np. klauzula *hardship*).

Z kolei, w wyroku z 5. 07. 1994 r. sąd uznał, iż **d o p u s z c z a l n a** jest klauzula umowna określająca w jakim terminie kupujący powinien zareklamować wady towaru do czego jest zobowiązany na podstawie art. 39 ust. 1 konwencji. Przepis ten bowiem, zdaniem sądu, **n i e m a** charakteru bezwzględnie obowiązującego (“*Neue Juristische Wochenschrift*” 7/1994, s. 438 - 439).

⁷ “*von vornherein*”, M. Schütz, *UN-Kaufrecht und Culpa in contrahendo*, Frankfurt am Main-Berlin-Bern-New York-Paris-Wien, 1996, s. 191. Ch. Schmid, *Das Verhältnis von Einheitlichem Kaufrecht und nationalem Deliktsrecht am Beispiel des Ersatzes von Mangelfolgeschäden*, “*Recht der Internationalen Wirtschaft*” 11/1996, s. 907.

Do spraw regulowanych przez konwencję (*matters governed by convention*) – dotyczących o d p o w i e d z i a l n o ś c i – nie należą:

A) Odpowiedzialność uczestników międzynarodowego obrotu gospodarczego z tytułu i n n y c h z d a r z e ń niż naruszenie umowy, w tym przede wszystkim odpowiedzialność z tytułu c z y n u n i e d o z w o l o n e g o.

B) Instytucje prawne ułożone p o z a t y p o w ą m a t e r i ą p r a w a s p r z e d a ż y, jeżeli zarazem “konwencja w sposób wyraźny nie przewiduje inaczej” (art. 4 zd. 2). Instytucje nie dotyczące typowej materii prawa sprzedaży obejmują następujące sprawy: 1) sprawy, które konwencja pomija (np. przedawnienie, kary umowne) oraz 2) sprawy, które zostały w konwencji wyłączone *expressis verbis*, a mianowicie:

a) ważność umowy oraz zwyczajów, a w tym kontrola ważności klauzul umownych określających przesłanki i zakres odpowiedzialności dłużnika (art. 4 zd. 2 lit a);

b) przewłaszczenie towaru (art. 4 zd. 2 lit b);

c) odpowiedzialność za śmierć lub utratę zdrowia (art. 5).

3. NARUSZENIE ZOBOWIĄZANIA JAKO PRZESŁANKA ODPOWIEDZIALNOŚCI

W ujęciu konwencji przesłanką odpowiedzialności eksportera i importera jest k a ż d e naruszenie zobowiązania. W konwencji nie zostały uregulowane tradycyjne “szczególne” postacie naruszeń kontraktu jak zwłoka czy niemożliwość świadczenia. Naruszeniem zobowiązania jest również dostarczenie towaru z wadami fizycznymi i prawnymi⁸. Dłużnik odpowiada zarówno za skutki naruszenia obowiązku “pierwotnego”, jak i naruszenia obowiązku zwrotu tego, co druga strona “dostarczyła lub zapłaciła na podstawie umowy” (art. 81 ust. 1 zd. 1). Posługując się j e d n o l i t ą instytucją naruszenia zobowiązania⁹, konwencja nie zrezygnowała jednak ze zróżnicowania reżimu odpowiedzialności:

a) z uwagi na r o d z a j o b o w i ą z k ó w dłużnika powodujących naruszenie zobowiązania (np. dostarczenie wadliwego towaru, naruszenie obowiązków wynikających z umowy o dostawę towarów partiami), bądź

⁸ Przy stosowaniu konwencji unika się więc problemów “granicznych” w tym między innymi konieczności odpowiedzi na pytanie: czy treścią zobowiązania sprzedawcy objęta jest również jakość rzeczy oznaczonej co do tożsamości, czy też jest ona przedmiotem szczególnej odpowiedzialności z tytułu rękojmi. Podkreśla to między innymi G. Ryffel, *Die Schadenersatzhaftung des Verkäufers nach dem Wiener Übereinkommen über internationale Warenkaufverträge vom 11. April 1980*, Bern-Frankfurt a.M.-New York-Paris-Wien 1992, s. 9. Bliżej na temat odpowiedzialności za wady towaru patrz G. Tracz, *Odpowiedzialność sprzedawcy za wady rzeczy na gruncie prawa polskiego oraz Konwencji Wiedeńskiej o międzynarodowej sprzedaży towarów (Uwagi prawnoporównawcze)*, w: *Studia z prawa gospodarczego i handlowego, Księga pamiątkowa ku czci Prof. S. Włodzki*, Kraków 1996, s. 474 - 492; A. Koch, *Wadliwość rzeczy sprzedanych w świetle Konwencji ONZ o międzynarodowej sprzedaży towarów*, “Przegląd Prawa Handlowego” X 1998, s. 10 i n.

⁹ Dla oznaczenia naruszenia zobowiązania jako przesłanki odpowiedzialności kontraktowej dłużnika konwencja wiedeńska posługuje się – z a m i e n n i e – dwójakiego rodzaju sformułowaniem: a) naruszenie (zaniechanie spełnienia) obowiązków – “*failure to perform any of his obligations*” (art. art. 45 ust. 1, 49 ust. 1 lit. a), 61 ust. 1, 64 ust. 1 lit. a), 79 ust. 1) oraz b) naruszenie umowy – “*breach of contract*” (art. art. 45 ust. 3, 49 ust. 2 lit. b), 61 ust. 2, 64 ust. 2 lit. b), 74, 77).

b) z uwagi na kwalifikowaną postać naruszenia zobowiązania, a mianowicie: istotne naruszenie zobowiązania (*fundamental breach of contract*) oraz niewykonywanie zobowiązania po upływie dodatkowego terminu.

Przez odpowiedzialność kontraktową rozumieć należy wszelkie przewidziane w konwencji wiedeńskiej ujemne konsekwencje, które dłużnik ponosi:

P o p i e r w s z e – za naruszenie zobowiązania (*breach of contract*). Zgodnie z art. 30 konwencji na sprzedawcę ciążyą następujące obowiązki¹⁰: **a)** obowiązek dostarczenia towaru (sposób, miejsce oraz termin dostarczenia towaru regulują art. 31 - 33); **b)** obowiązek przekazania dokumentów (art. 34); **c)** obowiązek przeniesienia własności towaru (zgodnie z art. 4 lit a) problematyka przewłaszczenia nie jest przedmiotem regulacji konwencji. Odrębne miejsce w rozdziale III konwencji o obowiązkach sprzedawcy zajmuje problem braku zgodności towarów z umową (art. 35 - 40, 44) oraz obciążenia towaru prawami i roszczeniami osoby trzeciej (art. 41 - 44).

Z kolei, zgodnie z art. 53 konwencji, kupujący obowiązany jest: **a)** zapłacić cenę oraz **b)** odebrać towar.

P o d r u g i e – za antycypacyjne naruszenie zobowiązania (*anticipatory breach of contract*) rozumiane bądź jako zagrożenie naruszenia (art. 71), bądź jako nieuchronne naruszenie zobowiązania (art. 72 i art. 73 ust. 2)¹¹.

4. ZAKRES ODPOWIEDZIALNOŚCI DŁUŻNIKA

Kompromisowe uregulowanie problematyki odpowiedzialności kontraktowej dłużnika w konwencji wiedeńskiej polega na tym, że z jednej strony wierzyciel może domagać się wykonania zobowiązania (art. 46 i art. 62), z drugiej zaś strony, brak winy nie zwalnia jego od odpowiedzialności (art. 79).

Zakres odpowiedzialności kontraktowej dłużnika w konwencji wiedeńskiej wyznaczają przepisy regulujące instytucje prawne mające charakter

¹⁰ Przypomnijmy, że konwencja jest tylko jednym ze źródeł treści zobowiązania sprzedawcy. Strony mogą bowiem zawsze zmienić lub uzupełnić postanowienia konwencji. Do uzupełniających zaliczyć można takie obowiązki jak np: montaż, rozruch czy dozór dostarczonych urządzeń. Jeżeli okaże się, że zainstalowane urządzenia nie działają, to sprzedawca odpowiada na podstawie art. 35 i nast. bez względu na to, czy wynikało to z wadliwości urządzenia, czy wadliwego zamontowania. Należy również pamiętać, że zgodnie z art. 3 ust. 2 konwencja nie ma zastosowania do takich umów, w których przeważająca część obowiązków sprzedawcy będzie polegała na świadczeniu pracy lub innych usług.

¹¹ Art. 71 - 73 zamieszczone są w oddziale I, rozdziału V, części III konwencji, zatytułowanym: "Anticipatory breach and instalment contracts". Również doktryna prawa uwzględnia szerokie ujęcie antycypacyjnego naruszenia umowy międzynarodowej sprzedaży towarów. M. G. Strub, *The Convention on the International Sale of Goods: Anticipatory Repudiation Provisions and Developing Countries*, "International and Comparative Law Quarterly" Vol. 38/1989, s. 475 i n. U. Magnus, *J. v Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. Wiener UN-Kaufrecht (CISG)*, Berlin 1994, s. 550 (art. 71/1). Ujęcie to odbiega od tradycyjnej koncepcji odróżniającej zagrożenie naruszenia zobowiązania od antycypacyjnego naruszenia zobowiązania, rozumianego zresztą w odczytaniu tej instytucji tylko jako odmowę wykonania zobowiązania przed terminem jego wymagalności. W związku z tym – w szczególności w pracach porównawczych – obie te instytucje prawne z reguły omawia się oddzielnie. V. Schott, *Antizipierter Vertragsbruch und Leistungsfährdung. Eine Vergleichung des amerikanischen Rechts mit dem international vereinheitlichten Kaufrecht*, Dortmund 1992. B. Auweter, *Die antizipierte Erfüllungsverweigerung im amerikanischen und deutschen Kaufrecht*, Mannheim 1984. Sheng-Lin Jan, *Die Erfüllungsverweigerung im deutschen und im UN-Kaufrecht*, Frankfurt am Main, Berlin-Bern-New York-Paris-Wien 1992.

Blżej na temat antycypacyjnego naruszenia zobowiązania por. J. Napierała, *Odpowiedzialność za nieuchronne niewykonanie zobowiązania*, Warszawa 1997.

sankcji (*remedies, Rechtsbehelfe*), z których może korzystać wierzyciel w wypadku naruszenia, antycypacyjnego naruszenia lub grożącego naruszenia zobowiązania. Są to:

- A) roszczenie o wykonanie zobowiązania;
- B) obniżenie ceny;
- C) odsetki;
- D) odstąpienie od umowy;
- E) odszkodowanie oraz
- F) powstrzymanie się przez wierzyciela z wykonaniem własnych obowiązków.

A. Roszczenie o wykonanie zobowiązania

Roszczenie o wykonanie zobowiązania jest podstawowym instrumentem ochrony interesu wierzyciela w systemach prawa kontynentalnego. Natomiast w prawie angielskim i amerykańskim wierzyciel może przede wszystkim domagać się odszkodowania, a tylko “w zakresie dyskrecjonalnej władzy sędziego pozostaje dopuszczalność zobowiązania dłużnika – w szczególnych przypadkach – do spełnienia świadczenia w naturze”¹².

W systemach prawa kontynentalnego wychodzi się bowiem z założenia, że wierzyciel zainteresowany jest przede wszystkim w wykonaniu umowy w naturze. Z kolei, w prawie angielskim i amerykańskim interes wierzyciela utożsamia się z określoną wartością pieniężną¹³. W pewnych sytuacjach oba założenia okazują się jednak nietrafne. Z jednej bowiem strony odszkodowanie nie zawsze zaspokoi interes wierzyciela (np. gdy przedmiotem umowy jest oryginalny egzemplarz). Z drugiej strony natomiast, wierzyciel może być zainteresowany w szybkiej kompensacie pieniężnej. Poza tym ochrona interesu wierzyciela domagającego się spełnienia świadczenia w naturze nie zawsze zasługuje na ochronę (np. domaganie się dostarczenia towaru łatwo dostępnego na rynku).

O ile jednak w prawie kontynentalnym stawia się pytanie w jakich sytuacjach zamiast (w miejsce) świadczenia wierzyciel może domagać się odszkodowania, o tyle w prawie anglo-amerykańskim – przeciwnie – kiedy może być zasądzone “*specific performance*” zamiast odszkodowania¹⁴.

¹² W. Popiolek, *Roszczenia o wykonanie świadczenia w naturze. Zagadnienia kolizyjnoprawne*, “Studia Iuridica Silesiana” 16/1991, s. 79. W praktyce jednak w obu systemach prawnych interes wierzyciela chroniony jest w podobnym zakresie. R. Zimmermann, *Die “Principles of European Contract Law”*, Teil I, w: “Zeitschrift für Europäisches Privatrecht”, 4/1995, s. 733.

¹³ A. Całus, *Prawo cywilne i handlowe państw obcych*, Warszawa 1979, s. 383.

¹⁴ H. Haack, *Erfüllung oder Schadensersatz? Eine rechtsvergleichende Untersuchung der Rechtsbehelfe nach deutschem und englischem Recht bei Nichterfüllung des Vertrags*, Aachen 1994, s. 77.

I tak, zgodnie z art. 2-716 UCC, kupujący może występować z roszczeniem o spełnienie świadczenia tylko wówczas, jeżeli – z uwagi na naturę świadczenia – ma w tym szczególny interes. Z kolei, sec. 52 angielskiej SGA znajduje zastosowanie, gdy przedmiotem sprzedaży jest towar oznaczony co do tożsamości, lub gdy towar oznaczony co do gatunku został już wyspecyfikowany. Natomiast zgodnie z sec. 49/1 angielskiego Sale of Goods Act, sprzedawca może żądać zapłaty ceny, jeżeli na kupującego przeszła własność towaru. Z kolei w myśl art. 2-709 UCC, sprzedawca może domagać się zapłaty ceny: a) jeżeli towar nie został odebrany (zaakceptowany w rozumieniu § 2-606 UCC); b) utrata towaru nastąpiła po przejściu niebezpieczeństwa (ryzyko) na kupującego; c) jeżeli towar jest “niesprzedawalny”. Blżej w tej kwestii por. np. G. Hager, *Die Rechtsbehelfe des Verkäufers wegen Nichtabnahme der Ware nach amerikanischem, deutschem und Einheitslichem Haager Kaufrecht*, Freiburg 1975, s. 18 i n.

W konwencji wiedeńskiej w tej kwestii przyjęto rozwiązanie k o m p r o m i s o w e¹⁵. Jako “pierwotne” przyznano zarówno k u p u j ą c e m u (art. 46), jak i s p r z e d a w c y (art. 62) roszczenie o spełnienie świadczenia w naturze. Zarazem jednak wprowadzono o g r a n i c z e n i e możliwości realizacji tego roszczenia. Mianowicie, zgodnie z art. 28¹⁶, sąd może – uzasadnione na gruncie konwencji wiedeńskiej – roszczenie o spełnienie świadczenia uwzględnić tylko wtedy, jeżeli mógłby to zrobić również na gruncie *lex fori* (chodzi o prawo sądu¹⁷, a nie prawo wskazane przez prawo prywatne międzynarodowe państwa sądu).

Zgodnie z art. 62 konwencji: “sprzedający może zażądać od kupującego zapłacenia ceny, odbioru dostawy towarów lub wykonania innych jego obowiązków, chyba że sprzedający skorzystał ze środka ochrony prawnej, który nie da się pogodzić z tymi żądaniem”. Natomiast treść konkretnego roszczenia kupującego o wykonanie zobowiązania w rozumieniu art. 46 ust. 1 zależy od tego w jaki sposób zostało naruszone zobowiązanie. Nie może to być jednak naruszenie przybierające postać “niezgodności z umową” w rozumieniu art. 35, przy której zastosowanie znajdują art. 46 ust. 2 i 3 konwencji. W grę wchodzi więc takie naruszenia zobowiązania jak np. niedostarczenie towaru, dostarczenie towaru w innym miejscu, niedostarczenie lub dostarczenie niewłaściwych dokumentów lub instrukcji, a także – zgodnie z przeważającym poglądem doktryny – dostarczenie towaru z wadą prawną¹⁸.

B. Obniżenie ceny

Kupujący może obniżyć cenę “w razie braku zgodności towarów z umową”. Niezgodność ta nie musi przybrać postaci istotnego naruszenia zobowiązania (art. 25). Na mocy art. 51 konwencji kupujący może również obniżyć cenę (“w odniesieniu do części brakującej lub niezgodnej z umową”), “jeżeli sprzedający dostarcza tylko część towarów lub jeżeli tylko część towarów dostarczonych jest zgodna z umową”¹⁹. Sporne jest²⁰, czy kupujący może obniżyć cenę przy wadach prawnych towaru. Zgodnie z wy-

¹⁵ Kompromisowe rozwiązanie omawianej instytucji zawierają również Zasady Europejskiego Prawa Umów w art. 4.102 (2) oraz Zasady UNIDROIT w art. 7.2.2. (R. Zimmermann, *Konturen eines Europäischen Vertragsrechts*, s. 482).

¹⁶ “Jeżeli zgodnie z przepisami niniejszej konwencji jedna strona ma prawo żądać od drugiej wykonania jakiegoś zobowiązania, sąd nie jest zobowiązany do wydania orzeczenia dotyczącego określonego działania, chyba, że uczyniłby to z mocy własnego prawa w odniesieniu do podobnych umów sprzedaży, nie podlegających niniejszej konwencji”

¹⁷ Na temat sporu czy chodzi o prawo materialne czy procesowe patrz U. Magnus, *Kommentar*, s. 229 - 230 (art. 28/6-8).

¹⁸ M. Prager, *Verkäuferhaftung und ausländische gewerbliche Schutzrechte*, s. 203 i n. J. O. Honnold, *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention*, Deventer, Boston 1991, s. 360 (280). U. Magnus, op. cit., s. 381 - 382 (art. 46/17).

¹⁹ J. O. Honnold, op. cit., s. 400 (art. 51/316). M. Will w: C. M. Bianca, M. J. Bonell, *Commentary on the International Sales Law. The 1980 Vienna Sales Convention*, Milan 1987, s. art. 51/2.1.). A. K. Schnyder, R. M. Straub w: H. Honsell (Hrsg.), *Kommentar zum UN-Kaufrecht. Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den Internationalen Warenkauf (CISG)*, Berlin-Heidelberg 1997, s. 584 (art. 50/10). Inaczej U. Huber w: von Caemmerer E., Schlechtriem P., *Kommentar zum Einheitlichen UN-Kaufrecht*, München 1995, s. 500 (art. 50/4).

²⁰ Inaczej niż na gruncie prawa polskiego. G. Tracz, op. cit., s. 481.

kładnią systemową należałoby przyjąć, że czym innym jest “brak zgodności towarów”, a czym innym obciążenie towaru prawami i roszczeniami osób trzecich²¹. Z drugiej jednak strony z art. 44 wynika, że kupujący może obniżyć cenę również, gdy towar ma wadę prawną²².

C. Odsetki

Zgodnie z art. 78 konwencji: “Jeżeli strona nie dokona zapłaty ceny lub innej należności, druga strona ma prawo do odsetek od zaległej sumy, niezależnie od żądania odszkodowania należnego na podstawie art. 74”.

Porównując ten przepis z – wielce kontrowersyjnym – art. 83 konwencji haskiej²³ należy zwrócić uwagę przede wszystkim na dwie kwestie:

Po pierwsze, konwencja wiedeńska nie daje żadnej wskazówki co do sposobu naliczania wysokości odsetek. Miarodajne w tej kwestii jest w moim przekonaniu prawo wskazane przez p.p.m. kraju sądu.

Po drugie – przesłanką jest wymagalność roszczenia o zapłatę ceny lub innej należności. Sama konwencja wymienia następujące “inne należności” podlegające zwrotowi:

- nakłady i wydatki poniesione przez kupującego w związku z naprawieniem nieprawidłowości przez sprzedawcę (art. 48 ust. 1);
- rozsądne wydatki poniesione przez sprzedawcę (art. 85 zd. 2) oraz kupującego (art. 86 ust. 1 zd. 2) przy zabezpieczaniu towarów;
- rozsądne koszty poniesione w związku ze złożeniem towarów w pomieszczeniach składowych (art. 87);
- korzyści uzyskane z towarów przez kupującego, które należy zwrócić po odstąpieniu od umowy przez którąś ze stron (art. 84 ust. 2);
- kwota większa od sumy równej rozsądnym kosztom zabezpieczenia i sprzedaży towarów, która nie może być zatrzymana przez sprzedawcę lub kupującego dokonującego sprzedaży w trybie art. 88 (art. 88 ust. 3 zd. 2);
- odsetki od dnia zapłaty ceny należne kupującemu na podstawie art. 84 ust. 1.

Roszczenie z tytułu odsetek jest niezależne od odszkodowania. Oznacza to z jednej strony, że strona, która poniesie szkodę z tytułu otrzymania opóźnionej zapłaty ceny lub innej należności (np. w związku z koniecznością zaciągnięcia niekorzystnego kredytu) może domagać się odszkodowania niezależnie od otrzymanych odsetek. Z drugiej strony natomiast, roszcze-

²¹ H. Stoll w: E. von Caemmerer, P. Schlechtriem, *Kommentar*, s. 501 - 502 (art. 50/8). A. Keil, *Haftungsbefreiung des Schuldners im UN-Kaufrecht im Vergleich mit dem deutschen und US-amerikanischen Recht*, Frankfurt am Main, Berlin-Bern-New York-Paris-Wien 1993, s. 253. J. O. Honnold, op. cit., s. 397 (313.1).

²² Mianowicie, jeżeli jest w stanie usprawiedliwić nieprzekazanie sprzedawcy powiadomienia o “charakterze prawa lub roszczenia osoby trzeciej” (art. 43). Zwraca na to uwagę U. Magnus, op. cit., s. 422 (art. 50/11). Autor podkreśla również, iż – wyjątkowo – obniżenie ceny przy wadzie prawnej może okazać się jedynym środkiem ochrony interesu kupującego. Np. gdy a) wada prawna uniemożliwia wprowadzenie towaru do obrotu, b) kupujący zainteresowany jest użyciem tego towaru dla własnych celów, c) sprzedawca uwolni się od odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie art. 79 konwencji. U. Magnus, tamże, s. 421 (art. 50/10).

²³ “Gdy naruszenie umowy polega na opóźnieniu się z zapłatą ceny, sprzedający ma zawsze prawo do odsetek zwłoki według stopy równej oficjalnej stopie dyskontowej kraju, w którym ma on swoje przedsiębiorstwo lub – w razie braku przedsiębiorstwa – miejsce zwyczajnego zamieszkania, powiększonej o 1%”.

nie z tytułu odsetek jest niezależne od przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej (np. przewidywalności szkody, art. 74, bądź zwolnień od odpowiedzialności, art. 79).

D. Odstąpienie od umowy

Zgodnie z art. 49 ust. 1 lit. a) oraz art. 64 ust. 1 lit. a), wierzyciel może odstąpić od umowy jeżeli niespełnienie obowiązku przez dłużnika stanowi i s t o t n e naruszenie zobowiązania ("*fundamental breach of contract*"). Podobne uregulowanie znajdujemy również w innych przepisach konwencji regulujących instytucję odstąpienia od umowy, a mianowicie:

- 1) w art. 51 ust. 2, na podstawie którego kupujący może odstąpić od umowy w całości tylko wtedy, gdy niewykonanie częściowe lub niezgodność z umową stanowi istotne naruszenie umowy;
- 2) w art. 73 dotyczącym umów o sukcesywną sprzedaż towaru ("*contract for delivery of goods by instalments*");
- 3) w art. 72 regulującym problematykę odpowiedzialności z tytułu naruszenia zobowiązania przed terminem wymagalności świadczenia ("*anticipatory breach of contract*").

Wymóg kwalifikowanego naruszenia zobowiązania jako przesłanki odstąpienia od umowy jest zgodny z dyrektywą, zgodne z którą odstępstwo zasady *pacta sunt servanda* możliwe jest *u l t i m a r a t i o*. Ma również przeciwdziałać niekorzystnym gospodarczo skutkom (koszty przechowania, transportu) związanym z obowiązkiem zwrotu towaru (art. 82). Z tego zresztą powodu, zgodnie z art. 46 ust. 2, "istotne" naruszenie zobowiązania stanowi również przesłankę prawa domagania się ponownego dostarczenia towaru zgodnego z umową (wolnego od wad). W wypadku istotnego naruszenia zobowiązania prawo do żądania wydania towaru wolnego od wad oraz prawo do odstąpienia od umowy przysługuje kupującemu pomimo przejścia na niego ryzyka ponoszenia skutków przypadkowej utraty lub uszkodzenia rzeczy.

Wierzyciel może również odstąpić od umowy w razie niewykonania lub odmowy wykonania w dodatkowym terminie: a) obowiązku dostarczenia towaru przez sprzedawcę (art. 49 ust. 1 lit. b); b) obowiązku odebrania towaru oraz zapłaty ceny przez kupującego (art. 64 ust. 1 lit. b).

Na skutek oświadczenia o odstąpieniu od umowy strony są uwolnione od obowiązków, których dotychczas nie zrealizowały. Nie jest to jednak równoznaczne z rozwiązaniem dotychczasowego stosunku zobowiązaniowego łączącego kontrahentów. Zostaje bowiem on "tylko" p r z e k s z t a ł c o n y w stosunek zobowiązaniowy o innej treści – w tzw. stosunek likwidacyjny. ("*Abwicklungsverhältnis*"). Treść tego stosunku wyznaczają z jednej strony prawa i obowiązki stron, które nie wygasły z chwilą odstąpienia od umowy. Art. 81 ust. 1 zd. 2 wymienia przykładowo: a) prawa i obowiązki wynikające z postanowień umownych dotyczących rozstrzygnięcia sporów oraz b) prawa i obowiązki stron będące następstwem odstąpienia od umowy (np. kary umowne, ograniczenia odpowiedzialności, umowne odsetki,

obowiązek zabezpieczenia towarów). Z drugiej strony natomiast, aktualizują się prawa i obowiązki stron, których realizacja ma doprowadzić do rozwiązania a dotychczasowego stosunku zobowiązaniowego:

Po pierwsze – zgodnie z art. 81 ust. 2, każda ze stron może domagać się z r o t u spełnionego już w całości lub części świadczenia.

Po drugie – na mocy art. 84, strony zobowiązane są do przekazania sobie osiągniętych korzyści.

Po trzecie – dłużnik zobowiązany jest do kompensaty szkody, którą wierzyciel poniósł wskutek tego, że zamierzona wymiana dóbr nie doszła do skutku²⁴. Szczegółową regulację sposobu szacowania szkody po odstąpieniu od umowy zawierają art. 75 i art. 76 konwencji.

E. Odszkodowanie

Odszkodowanie w konwencji wiedeńskiej pełni – najogólniej rzecz ujmując – dwójakiego rodzaju r o l ę²⁵:

- 1) chroni naruszone interesy wierzyciela, który nie odstępuje od umowy uzupełniając, bądź zastępując inne sankcje.
- 2) chroni naruszony interes wierzyciela odpowiadający korzyściom łączącym się ze spełnieniem wzajemnych zobowiązań (*expectation interest*, *Erfüllungsinteresse*). Takie odszkodowanie przysługuje poszkodowanemu wierzycielowi, który odstępuje od umowy. Przy szacowaniu wysokości tej szkody znajdują zastosowanie art. 75 oraz art. 76 konwencji. Z przepisów tych wynikają dwie ogólne reguły:

P o p i e r w s z e – szkoda powinna być szacowana przede wszystkim z uwzględnieniem tzw. metody konkretnej; metoda abstrakcyjna stosowana jest s u b s y d i a r n i e. Oznacza to, że metodą konkretną można posługiwać się również, gdy towar ma ustaloną wartość rynkową (bieżącą). Natomiast nie można odwołać się do metody abstrakcyjnej, jeżeli dokonano transakcji zastępczej²⁶.

P o d r u g i e – niezależnie od przyjętej metody szacowania szkody wierzycielowi przysługuje p e ł n e o d s z k o d o w a n i e na podstawie art. 74 konwencji (art 75 *in fine*, art. 76 *zd. 1 in fine*).

Konwencja wiedeńska nie przewiduje odszkodowania w formie przywrócenia do stanu poprzedniego (restrytucji). Odszkodowanie może zatem przybrać tylko formę p i e n i ę ż n ą. Żądanie dostarczenia towarów zastępczych lub ich naprawienia (art. 46 ust. 2 i 3) nie jest przedmiotem

²⁴ A. Klein, *Wykonanie umowy i odpowiedzialność*, w: Instytucje prawne w gospodarce narodowej (Studia Prawne), Wyd: Ossolineum 1981, s. 292. Por. także – co do prawa szwajcarskiego – D. Glasi, *Die Rückabwicklung im Obligationenrecht. Ein Beitrag zum vertraglichen Sanktionensystem der Schweiz*, Zürich 1992, s. 99, 114, 123 i n.

²⁵ P. Schlechtriem, *Internationales UN-Kaufrecht*, s. 169 (301): "Schadenersatz o h n e o d e r n e b e n V e r t r a g s a u f h e b u n g" (podkr. J.N.).

²⁶ Nie wyklucza się takiej możliwości na gruncie prawa niemieckiego. Natomiast w prawie amerykańskim zarówno kupujący, jak i sprzedawca może w takiej sytuacji dochodzić odszkodowania szacowanego z uwzględnieniem r z e c z y w i ś c i e poniesionych kosztów transakcji dokonanej na pokrycie szkody. B. Auweter, op. cit., s. 73 i 78 i 144.

roszczenia odszkodowawczego lecz postacią roszczenia o spełnienie świadczenia.

Zgodnie z art. 74 zd. 1: “Odszkodowanie za naruszenie umowy przez jedną stronę obejmuje sumę równą stracie, w tym także zysku, poniesioną przez drugą stronę w rezultacie naruszenia”. Z zadekretowanej tym przepisem zasady pełnej kompensaty szkody nie wynika jednak, że przesłanką odpowiedzialności jest każda szkoda: a) konwencja wyłącza kompensatę uszczerbków niemajątkowych (co nie jest równoznaczne z uszczerbkiem na dobrach niematerialnych)²⁷, b) art. 74 zd. 2 wprowadza ogólne ograniczenie odpowiedzialności dłużnika tylko za szkody przewidywalne: “Odszkodowanie (...) nie może przewyższać straty, którą strona naruszająca przewidywała lub powinna była przewidywać w chwili zawarcia umowy, w świetle okoliczności, które znała lub powinna była znać, jako możliwy rezultat naruszenia umowy”. Ograniczenie to dotyczy zarówno odszkodowania należnego wierzycielowi, który nie odstępuje od umowy, jak i temu, który od umowy odstąpi.

“Strona powołująca się na naruszenie umowy powinna przedsięwziąć takie środki, które są rozsądne w danych okolicznościach, aby ograniczyć stratę, w tym utratę zysku, spowodowaną naruszeniem umowy. Jeśli tego nie uczyni, strona naruszająca może żądać obniżenia odszkodowania o sumę, o jaką szkoda powinna być zmniejszona” (art. 77). Treścią art. 77 konwencji objęte są działania i zaniechania²⁸ wierzyciela podejmowane zarówno w celu zmniejszenia już powstałej szkody, jak i w celu zapobieżenia jej wystąpieniu²⁹ po naruszeniu zobowiązania; dotyczy to również sytuacji, gdy naruszenie zobowiązania przybiera postać odmowy spełnienia świadczenia jeszcze przed terminem jego wymagalności. Działania wierzyciela mogą przybierać postać czynności faktycznych (np. dokonanie naprawy towaru, jego przechowanie czy wstrzymanie dalszej produkcji) i czynności prawnych (np. ubezpieczenie lub sprzedaż towaru osobie trzeciej, odstąpienie od umowy).

Na gruncie konwencji wiedeńskiej – podobnie jak w *common law* – odpowiedzialność kontraktowa dłużnika ma charakter g w a r a n c y j n y. Nie jest to równoznaczne z odpowiedzialnością absolutną³⁰. Dłużnik może bowiem uwolnić się od odpowiedzialności, gdy do naruszenia zobowiązania dojdzie z powodu okoliczności opisanych w art. 79 i art. 80 konwencji. Okoliczności te wyłączają odpowiedzialność dłużnika. Nie wyłączają natomiast możliwości kwalifikacji powstałego stanu rzeczy jako naruszenia umowy. Przeciwnie, *breach of contract* jest konieczną, choć niewystarczającą, przesłanką stosowania przytoczonych przepisów.

Tak jak przesłanką stosowania przepisów o uwolnieniu jest *je d n o l i t e breach of contract*, tak i *je d n o l i c i e* – a więc wspólnie do

²⁷ P. Schlechtriem, op. cit., s. 168 (299).

²⁸ B. Piltz, *Internationales Kaufrecht. Das UN-Kaufrecht (Wiener Übereinkommen von 1980 in praxisorientierter Darstellung)*, München 1993, s. 456.

²⁹ V. Knapp w: C. M. Bianca, M. J. Bonell, *Commentary*, s. 566 - 567. G. Ryffel, op. cit., s. 81.

³⁰ Odpowiedzialność gwarancyjna w ujęciu absolutnym oznacza ponoszenie konsekwencji naruszenia umowy bez względu na przyczynę tego naruszenia. W skrajnej postaci w grę wchodziłaby odpowiedzialność za naruszenie kontraktu na skutek siły wyższej, a nawet na skutek postępowania wierzyciela.

wszystkich naruszeń zobowiązania – zostały uregulowane w konwencji okoliczności uwalniające dłużnika od odpowiedzialności³¹. Mianowicie, dłużnik nie odpowiada jeżeli naruszenie zobowiązania zostało spowodowane: a) przez przeszkody niezależne od dłużnika; b) przez osobę trzecią; c) przez wierzyciela.

Uregulowanie w konwencji zwolnienia dłużnika od odpowiedzialności uwzględnia zarówno elementy obiektywne, jak i subiektywne³². Instytucja ta ma jednak charakter autonomiczny. W związku z tym jako bezużyteczne ocenia się próby jej wyjaśnienia odwołując się do kategorii siły wyższej, bądź winy w jej wersji obiektywnej³³. Podzielając tę tezę, chciałbym jednak zwrócić uwagę na dwie kwestie: Po pierwsze – nie sposób nie dostrzec w regulacji konwencji podobieństwa do wykształconej w praktyce polskiego państwowego arbitrażu gospodarczego, kategorii wypadku losowego³⁴. Po drugie – nie powielają rozwiązań konwencji opracowane na potrzeby wymiany międzynarodowej nienormatywne wzorce, a mianowicie: a) Zasady międzynarodowych kontraktów handlowych UNIDROIT (Principles of International Commercial Contracts – UNIDROIT)³⁵, b) Zasady europejskiego prawa umów (The Principles of European Contract Law)³⁶.

F. Powstrzymanie się przez wierzyciela z wykonaniem własnych obowiązków

W konwencji wiedeńskiej uregulowane są następujące postacie odmowy (powstrzymanie się) wykonania zobowiązania:

- 1) Wstrzymanie się przez wierzyciela ze spełnieniem świadczenia: a) które ma być spełnione równocześnie (art. 58) oraz b) w wypadku grożącego naruszenia zobowiązania (art. 71).

Ad a)

Z art. 58 ust. 1 zd. 1 konwencji wynika, że sprzedawca powinien spełnić świadczenie pierwszy³⁷. Obowiązek r ó w n o c z e s n e g o spełnienia świadczeń może jednak wynikać z treści umowy, zwyczajów, praktyk handlowych, a także z treści samej konwencji. Konwencja reguluje tę kwestię w dwóch miejscach. Po pierwsze – po odstąpieniu od umowy, każda strona, która wykonała umowę w całości lub w części “może żądać od drugiej strony zwrotu tego, co dostarczyła lub zapłaciła na podstawie umowy. Jeżeli obie strony obowiązane są do zwrotu, powinny to

³¹ O genezie tego sformułowania J. O. Honnold, *Documentary History of the Uniform Law for International Sales*, Deventer/Netherlands 1989, s. 185, 204, 252, 349 i 350.

³² M. Pellegrino, *Subjektive oder objektive Vertragshaftung? Ein rechtsvergleichender Blick auf die Rolle des Verschuldens im Vertragsrecht*, “Zeitschrift für Europäisches Privatrecht” 1/1977, s. 49.

³³ H. Stoll, op. cit., s. 680 (art. 79/9), przypis 36.

³⁴ Por. W. Warkało, *Odpowiedzialność odszkodowawcza. Funkcje, rodzaje, granice*, Warszawa 1972, s. 246 i n.

³⁵ Art. 7.1.7. (Force majeure), art. 6.2.3. (Effects of hardship).

³⁶ Art. 3.101 w zw. z art. 3.108 oraz art. 2.117. Szerzej na ten temat R. Zimmermann, *Konturen eines Europäischen Vertragsrechts*, “Juristen Zeitung” 10/1955, s. 480 - 481, 486 - 487.

³⁷ Tak – słusznie – A. K. Schnyder, R. M. Straub, op. cit., s. 670 - 671 oraz przytaczana tam literatura, w której uzasadnia się tezę, iż na gruncie konwencji wiedeńskiej obowiązuje “zasada” jednoczesności świadczeń.

uczynić równocześnie” (art. 81 ust. 2). Po drugie – w art. 58 ust. 1 zd. 2 oraz ust. 2, konwencja umocowuje sprzedawcę do przekształcenia dotychczasowego zobowiązania w zobowiązanie z jednoczesnością świadczeń. Mianowicie: a) “sprzedający może uzależnić wydanie towarów lub dokumentów od zapłaty” (art. 58 ust. 2 zd. 2) oraz b) – “jeżeli umowa przewiduje przewóz towarów, sprzedający może je wysłać zastrzegając, że towary lub dokumenty pozwalające nimi rozporządzać będą wydane kupującemu tylko po zapłaceniu ceny” (art. 58 ust. 2). Jeżeli sprzedawca skorzysta z umocowania wynikającego z cytowanych przepisów, to do czasu zapłaty ceny może powstrzymać się ze spełnieniem własnego świadczenia. Z kolei, na podstawie art. 81 ust. 2 zd. 2. każda ze stron może również powstrzymać się z dokonaniem zwrotu świadczenia, do czasu spełnienia obowiązku zwrotu świadczenia przez drugą stronę. Również kupujący może powstrzymać się z zapłatą ceny, w sytuacji określonej art. 58 ust. 3.

Ad b)

Zgodnie z art. 71 konwencji, jeżeli po zawarciu umowy okaże się, że jedna strona umowy nie wykona istotnej części zobowiązania, druga strona może “wstrzymać się z wykonywaniem swych własnych zobowiązań”. Umocowanie do powstrzymania się z własnym świadczeniem obejmuje z a r ó w n o obowiązki zmierzające bezpośrednio do wymiany przedmiotów umowy (np. odmowa wydania lub odebrania towaru, przeniesienia własności, dokonania zapłaty), j a k i o b o w i ą z k i, których przedmiotem są działania p r z y g o t o w a w c z e podejmowane w celu spełnienia świadczenia (wstrzymanie produkcji lub zakupu towarów)³⁸.

Szczególną postać umocowania do powstrzymania się z wykonaniem zobowiązania przysługującego s p r z e d a w c y³⁹ reguluje art. 71 ust. 2 konwencji, zgodnie z którym: “Jeżeli sprzedający wysłał towary, zanim ujawniły się przyczyny opisane w ustępie poprzednim, może on sprzeciwić się wydaniu towarów kupującemu, nawet gdy kupujący posiada dokument upoważniający go do ich otrzymania. Niniejszy ustęp dotyczy tylko praw do towarów w stosunkach między kupującym i sprzedającym”.

- 2) Odmowę odebrania towaru przez kupującego. Instytucja ta uregulowana jest w konwencji w dwojaki sposób:

Po pierwsze – jako “prawo do odrzucenia” (“*to reject*”) towaru, będące p r z e s ł a n k ą zastosowania art. 86 konwencji nakładającego na

³⁸ P. Schlechtriem, *Gemeinsame Bestimmungen über Verpflichtungen des Verkäufers und Käufers*, w: *Wiener Übereinkommen von 1980 über den internationalen Warenkauf*, Lausanner Kolloquium vom 19. und 20. November 1984, Zürich 1985, s. 154. U. Magnus, op. cit., s. 555 (Art. 71/30). Sheng-Lin Jan, op. cit., s. 171. Nie oznacza to jednak, że art. 71 nie może znaleźć zastosowania jeżeli strony zobowiązane są do spełnienia świadczeń jednocześnie. G. Reinhart, *Zurückbehaltungsrecht und Unsicherheitsrede nach UN-Kaufrecht im Vergleich zu EKG und BGB*, w: *Einheitliches Kaufrecht und Nationales Obligationenrecht*, Baden-Baden 1987, s. 379.

³⁹ Instytucja “*stoppage of goods in transit*” uregulowana jest w prawie angielskim (sec. 44 - 46 SGA), amerykańskim (§ 2-705 UCC), a także w “skandynawskim prawie sprzedaży”. J. Hellner, *The Sanction for Breach of Contract, Including Anticipatory Breach, in Swedish Law*, w: *Schwedisch National Report of the VIIIth International Congress of Comparative Law Uppsala 1966*, Acta Instituti Upsaliensis Iurisprudentiae Comparativae VII, Stockholm 1966, s. 33.

kupującego obowiązek zabezpieczenia towarów (*"preservation of the goods"*). Sam art. 86 konwencji nie zawiera więc umocowania do odmowy odbioru towaru⁴⁰. Musi ono wynikać z innego tytułu. Na podstawie samej konwencji umocowanie do "odrzućenia towaru" przysługuje kupującemu, który zamierza odstąpić od umowy (art. art. 49, 51, 72, 73), bądź wystąpić z żądaniem dostarczenia towaru zgodnego z umową (art. 46 ust. 2).

Po drugie – jako możliwość "odmowy odebrania" (*"refuse to take delivery"*). W taki sposób została ta instytucja uregulowana w art. 52 konwencji, zgodnie z którym kupujący może odmówić odebrania towaru: a) "jeżeli sprzedający dostarczy towary przed ustalonym terminem" (art. 52 ust. 1) oraz b) "jeżeli sprzedający dostarczy towary w większej ilości, niż przewiduje to umowa" (art. 52 ust. 2).

- 3) Zatrzymanie towaru: zarówno kupujący, jak i sprzedawca może zatrzymać towary do chwili uzyskania przez drugą stronę zwrotu swych rozsądnych wydatków (art. 85 zd. 2 oraz art. 86 zd. 2). Z kolei – zgodnie z art. 88 ust. 3 zd. 1 – "strona sprzedająca towary ma prawo zatrzymać z przeprowadzonej sprzedaży sumę równą rozsądnym kosztom zabezpieczenia i sprzedaży towarów".

LIABILITY OF A DEBTOR ACCORDING TO THE VIENNA CONVENTION ON CONTRACTS OF INTERNATIONAL SALE OF WARES

S u m m a r y

The subject of the article is legal institution of contract liability as regulated in the Vienna Convention from 1980 on contracts of international sale of wares. The Convention is an act of law which practical importance is hard to be overestimated: it concerns one of mostly concluded kind of contracts within economic relations and it has obligatory force in more than 50 countries (including also Poland).

The article contains an extract of principal theses from the author's book published under the title of "Liability of exporter and importer for breach of a contract on international sale of wares". The article is composed of three parts. Part one is devoted to relations between the Convention and national Polish law. Second part is devoted to a breach of an obligation as a pre-condition of exporter's or importer's liability. The object of the part three is the scope of this liability as designated by the following legal institution: a) claim for performance of an obligation, b) reduction of a price, c) interest, d) withdrawal from a contract, e) liability for damages, f) abstention from reciprocal performance.

⁴⁰ U. Magnus, op. cit., s. 671 (art. 86/9).